

Archeologische begeleiding en opgraving

**Engelsestoof 18, Wijk en Aalburg
Gemeente Aalburg**

B&G rapport 840

Colofon

Projectnummer 15230509
Auteur drs. S. Moerman
Redactie drs. E. Hoven
Versie 1.3
Status definitief

Autorisatie

drs. E. Hoven	Senior Archeoloog	30-11-2009	
---------------	-------------------	------------	--

Goedkeuring

G.J.A. Sophie	Senior Archeoloog Regiobureau Breda	16-12-2009	
---------------	--	------------	--

Opdrachtgever Dhr. B.A. de Kok
Kammetweg 6
4281 KK Andel

© Becker & Van de Graaf bv
Noordwijk, februari 2010
ISSN 1879-3711

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

SAMENVATTING:

In opdracht van dhr. B.A. de Kok is op 19 oktober 2009 een archeologische begeleiding en opgraving uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Engelsestoof 18 in Wijk en Aalburg, gemeente Aalburg. Tijdens het onderzoek zijn de funderingssleuven voor een toekomstige bedrijfshal en de bouwput van een toekomstig woonhuis onderzocht. Hierbij zijn vier sporen aangetroffen die alle als kuil gedefinieerd kunnen worden. Uit één kuil is een fragment Andenne aardewerk uit de Late Middeleeuwen afkomstig en in een andere kuil is een geringe hoeveelheid botmateriaal van rund en schaap of geit aangetroffen. Het overige vondstmateriaal komt uit de bouwvoor en dateert uit de Late Middeleeuwen. De conclusie uit het proefsleuvenonderzoek, dat het plangebied waarschijnlijk deel uitmaakt van een laatmiddeleeuws erf, kan op basis van het huidige onderzoek gehandhaafd blijven.

INHOUDSOPGAVE:

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS VAN HET PLANGEBIED.....	4
1. INLEIDING	5
1.1. Onderzoekskader.....	5
1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek	5
1.3. Ligging van het plangebied	5
2. VOORONDERZOEK.....	7
3. WERKWIJZE	8
4. RESULTATEN VAN HET VELDWERK.....	10
4.1. Bodemopbouw	10
4.2. Sporen.....	10
4.3. Vondsten	11
5. CONCLUSIE	13
5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen	13
LITERATUUR EN KAARTEN.....	15
LIJST VAN AFKORTINGEN EN BEGRIPPEN	16
BIJLAGEN	
1. Topografische kaart	
2. Periodentabel	
3. Bodemkaart	
4. Allesporenkaart	
5. Vondstenlijst	
6. Sporenlijst	

Administratieve gegevens van het plangebied

<i>Toponiem</i>	Engelsestooft
<i>CIS-code</i>	37331
<i>Plaats</i>	Wijk en Aalburg
<i>Gemeente</i>	Aalburg
<i>Kadastrale aanduiding</i>	3248
<i>Provincie</i>	Noord-Brabant
<i>Coördinaten</i> <i>Centrum</i> <i>Hoekpunten</i>	136.357/419.813 136.338/419.827 136.367/419.837 136.374/419.798 136.343/419.787
<i>Oppervlakte plangebied</i>	ca. 1200 m ²
<i>Opdrachtgever</i>	Dhr. B.A. de Kok Kammetweg 6 4281 KK Andel Tel: 0183-449433
<i>Uitvoerder</i>	Becker & Van de Graaf bv Contactpersoon: dhr. E. Hoven Postbus 126 2200 AC Noordwijk (ZH) Tel: 071-3326888
<i>Bevoegde overheid</i>	Gemeente Aalburg Contactpersoon: dhr. D.W.A. van de Water Grote Kerkstraat 32 Postbus 40 4260 AA Wijk en Aalburg Tel: 0416-698758
<i>Deskundige namens bevoegde overheid</i>	Regiobureau Breda Contactpersoon: dhr. G.J.A. Sophie Postbus 3400 4800 DK Breda Claudius Prinsenlaan 4811 DJ Breda Tel: 076-5294183 gja.sophie@breda.nl
<i>Beheer en plaats van documentatie en vondsten</i>	Becker & Van de Graaf, Noordwijk, tot deponering bij het provinciaal depot voor bodemvondsten van de provincie Noord-Brabant te 's-Hertogenbosch
<i>Uitvoeringsdatum veldwerk</i>	19-10-2009

1. Inleiding

1.1. Onderzoekskader

In opdracht van dhr. B.A. de Kok heeft archeologisch onderzoeksbureau Becker & Van de Graaf bv op 19 oktober 2009 een archeologische begeleiding en een opgraving uitgevoerd aan de Engelsestoof 18 in Wijk en Aalburg, gemeente Aalburg. De aanleiding voor dit onderzoek is de geplande bouw van een woonhuis en een bedrijfshal. Vooronderzoek in de vorm van een bureau- en booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat in de ondergrond van het plangebied, vanaf een diepte van 30 cm beneden maaiveld, goed geconserveerde middeleeuwse resten aanwezig zijn. In overleg met het bevoegd gezag (destijds de provincie Noord-Brabant) is besloten dat de bouwput van het woonhuis zou worden opgegraven en dat het graven van de funderingssleuven voor de bedrijfshallen archeologisch zou worden begeleid.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1 (KNA; CCvD 2006) en conform het Programma van Eisen (PvE) dat voor dit onderzoek is opgesteld door Becker & Van de Graaf (Hoven 2009). Het veldwerk is uitgevoerd door drs. E. Hoven (projectleider, senior archeoloog) en dhr. M. Voorbij (veldtechnicus, landmeter). Deze rapportage bevat de resultaten van het onderzoek

1.2. Doel- en vraagstellingen van het onderzoek

Het doel van de archeologische opgraving is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal van vindplaatsen om daarmee informatie te behouden die van belang is voor kennisvorming over het verleden. Het doel van de archeologische begeleiding is om binnen de grenzen van de verstoring tijdens de grondwerkzaamheden waargenomen vondsten te documenteren en te bergen. Een essentiële meerwaarde van een begeleiding is dat tijdens de uitvoering archeologisch toezicht wordt gehouden op een juiste uitvoering van de civiele werkzaamheden conform de vergunningvoorwaarden. Daardoor wordt mogelijke schade door een onjuiste uitvoering van de werkzaamheden voorkomen. Om de doelstelling te realiseren dient op de volgende onderzoeksvragen een antwoord te worden gegeven:

- Is er sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen?
- Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?
- Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?
- Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?
- Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?
- Uit welke periode dateren de eventuele sporen?
- Wat is de relatie met de omgeving?
- Wanneer zijn de archeologische vindplaatsen als woonplaats in onbruik geraakt?
- Hoe ziet de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?
- Indien er grondsporen aanwezig zijn, op welk niveau worden deze zichtbaar?
- Zijn er aanwijzingen voor spoorvervaging van de sporen in het plangebied? Zo ja, in welke mate?
- Wat voegt het onderzoek toe aan onze kennis van de regio en die van Wijk en Aalburg in het bijzonder?

1.3. Ligging van het plangebied

De ligging van het onderzochte gebied, oftewel het plangebied, is weergegeven in bijlage 1. Het plangebied ligt ten noorden van de straat Engelsestoof, tussen huisnummers 16 en 20. De exacte ligging en contouren van het plangebied zijn nader weergegeven in bijlage 4. Ten tijde van het veldonderzoek was het plangebied in gebruik als grasland (Figuur 1).

Figuur 1: Het plangebied voorafgaand aan het onderzoek.

2. Vooronderzoek

Aan de Engelsestooft 18 heeft in 2006 een bureau- en booronderzoek plaatsgevonden (Moerman 2006) met aansluitend een proefsleuvenonderzoek (Hoven / de Kramer 2007). De resultaten van deze vooronderzoeken worden hieronder opgesomd.

Het gebied ligt volgens de geomorfologische kaart op een rivieroeverwal die deel uitmaakt van een oude stroomgordel van de Maas die tussen 4.020 en 3.210 jaar geleden in gebruik was. Bewoning op de stroomgordel dateert vanaf de Midden Bronstijd, toen de rivier nog actief was, tot aan de Middeleeuwen, toen de stroomgordel als rug in het landschap lag. De bodem ter plaatse van het plangebied is sterk beïnvloed door de aanwezigheid van de mens, waardoor het gebied op de bodemkaart als oude bewoningsplaats staat aangegeven (bijlage 3).

Het plangebied staat op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) aangegeven als een gebied met een hoge archeologische verwachtingswaarde. Deze hoge waardering is voornamelijk gebaseerd op de ligging van het gebied op een stroomgordel. Tevens ligt het plangebied voor de helft binnen de grenzen van een archeologisch monument (CMA-nummer 44F-010, monumentnummer 3776, bijlage 3). Het monument betreft een terrein van hoge archeologische waarde waarop resten zijn aangetroffen van een nederzetting uit de periode Romeinse tijd tot het begin van de Nieuwe tijd. De resten zijn aangetroffen in 1948 tijdens een niet-archeologische veldkartering door de Stichting voor Bodemkartering (waarnemingsnummer 37246) en bestaan onder andere uit een ophogingslaag, flauw waarneembaar in het landschap, en aardewerk uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen D tot en met het begin van de Nieuwe tijd A. Uit de Romeinse tijd is onder andere ruwwandig gedraaid aardewerk en terra sigillata aangetroffen en uit de Middeleeuwen onder andere steengoed en Pingsdorf aardewerk.

Op dezelfde oude bewoningsgrond is een paar honderd meter naar het oosten ook een aantal vondsten gedaan (waarnemingsnummers 253019 tot en met 253022). Volgens J. Kollen van de Archeologische Vereniging Land van Heusden en Altena komen er aanzienlijke hoeveelheden aardewerk uit dit gebied. Het aardewerk is echter nooit goed bekeken (persoonlijke communicatie J. Kollen).

Bij het verkennende veldonderzoek in 2006 (Moerman 2006) zijn vijf boringen gezet met een diepte van 2,0 m. De algemene bodemopbouw in het gebied is klei op zand: zandige afzettingen van een restgeul in een stroomgordel zijn bedekt met kleiige komafzettingen van de Afdamde Maas. Indicaties voor antropogene activiteiten zijn in de boringen niet vastgesteld. Aangezien het plangebied gedeeltelijk in een monument ligt, werd besloten toch een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.

In 2007 is het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (Hoven / de Kramer 2007). Er zijn twee proefsleuven aangelegd van 4x10 en 4x20 m. Bij het onderzoek is vastgesteld dat in de ondergrond pakketten van (rest)bedding- of oeverafzettingen aanwezig zijn van een oude oost-west verlopende stroomgordel van de Maas, waarop komklei afgezet is. De bovenste laag van deze komklei is door bewoning omgezet in een woongrond waarbinnen twee lagen te herkennen zijn. De woongrond reikt tot ca. 0,9 m beneden maaiveld. De twee lagen hangen misschien samen met twee bewoningsfasen. Beide lagen dateren uit de Late Middeleeuwen B (1250-1500 na Chr.). Op grond van het vondstmateriaal zijn de lagen wat datering betreft niet van elkaar te onderscheiden.

Er zijn drie goed geconserveerde sporen uit de Late Middeleeuwen en drie vondstconcentraties vastgesteld. In de oude woongrond komen vooral op de overgang van de ene naar de andere laag losse vondsten en vondstconcentraties voor. In totaal werden 125 keramiekfragmenten verzameld. Daarnaast is huttenleem, dierlijk bot en metaal aangetroffen. Sporen zijn zichtbaar in de top van de natuurlijke sedimenten op een diepte vanaf ca. 0,9 m –mv. Er was een hoge vondstdichtheid en een hoog fosfaatgehalte binnen de oude woongrond. Waarschijnlijk bevindt de locatie zich op een middeleeuws erf uit de 13^e en 14^e eeuw.

3. Werkwijze

De werkputten (drie funderings sleuven en een bouwput) zijn conform het PvE uitgezet door de opdrachtgever en een medewerker van de gemeente en gecontroleerd door de opgravingsleider voorafgaand aan het onderzoek. Werkputten 1, 2 en 3 betreffen de funderings sleuven van de bedrijfshal en werkput 4 is het zuidelijke deel van de bouwput voor het woonhuis (Tabel 1, Figuur 2, Figuur 3). Het noordelijke deel is reeds tijdens het proefsleuvenonderzoek onderzocht.

Werkputnummer	Soort werkput	Oriëntatie	Afmetingen
Werkput 1	noordelijke funderings sleuf	west-oost	0,80 x 14 m
Werkput 2	westelijke funderings sleuf	noord-zuid	0,80 x 23 m
Werkput 3	zuidelijke funderings sleuf	west-oost	0,80 x 14 m
Werkput 4	bouwput woonhuis		4 x 10 m

Tabel 1: Gegevens van de werkputten.

De onderkant van de funderings sleuven ligt op 1,10 m + NAP (0,2 à 0,3 m –mv). De diepte is bepaald met een GPS en is tijdens de aanleg van de werkputten regelmatig gecontroleerd. In werkput 4 is tot op het niveau van het vooronderzoek verdiept (ca. 0,8 m –mv).

Figuur 2: Werkput 2, een funderings sleuf voor de bedrijfshal.

Alle putten zijn met een graafmachine met een gladde bak schavenderwijs aangelegd. In alle werkputten is één vlak aangelegd. De aanleg van een tweede vlak was niet noodzakelijk. Ook in

werkput 4 is maar één vlak aangelegd, ondanks dat tijdens het vooronderzoek in de nabijgelegen proefsleuf 5 twee spoorniveaus werden aangetroffen. Het spoor dat tijdens het vooronderzoek net onder de bouwvoor aangetroffen werd (spoor 7), werd in het huidige onderzoek slechts marginaal geraakt in het oostelijke profiel en als spoor 2 gedefinieerd. Er werd daarom en op basis van de afwezigheid van sporen op een hoger niveau besloten het eerste vlak van werkput 4 op het niveau van vlak 2 van de proefsleuf aan te leggen. Het vlakniveau is onder ander door een kleine coupe tussen de oude en de nieuwe put gecontroleerd, waaruit gebleken is dat het vlakniveau van werkput 4 slechts 2 cm hoger lag dan dat van proefsleuf 5.

De werkputten zijn gefotografeerd, getekend en beschreven. Er zijn vlakfoto's genomen, detailfoto's van alle sporen en sfeerfoto's. De vlaktekeningen zijn digitaal vervaardigd met behulp van een total station. De coupes en de profielen zijn handmatig getekend op schaal 1:20.

De vondsten in werkput 4 zijn per laag en kwadrant verzameld. De vondsten in de werkputten 1 tot en met 3 kwamen uitsluitend uit de bouwvoor. Hier is geen kwadrantensysteem gebruikt. De sporen zijn bewerkt, waarbij de restanten van de sporen 1 en 2 niet uitgenomen zijn om zij zich buiten de putgrens bevonden. De sporen 3 en 4 zijn geheel uitgenomen. In werkput 4 zijn aan de zuidzijde drie kolommen gedocumenteerd voor het fysisch-geografisch onderzoek. Na het veldwerk is werkput 4 weer dichtgegooid.

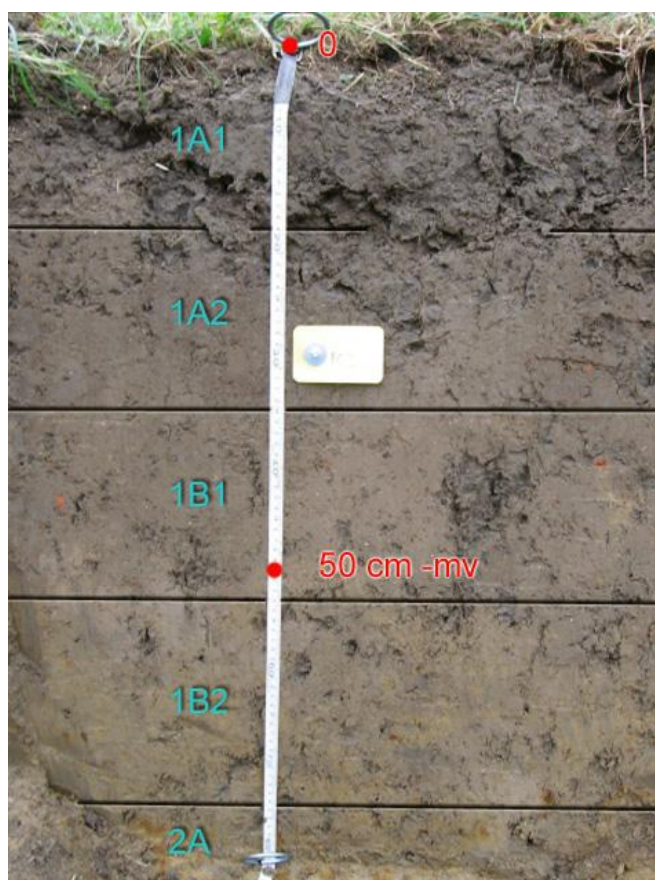

Figuur 3: Werkput 4, de bouwput van het woonhuis.

4. Resultaten van het veldwerk

4.1. Bodemopbouw

De bodemopbouw is grotendeels gelijk aan de tijdens het vooronderzoek aangetroffen stratigrafie. De top van de bodem wordt gevormd door een circa 0,6 à 0,7 m dik humeus pakket met lagen zwak zandige en sterk tot uiterst siltige klei (pakket 1; Figuur 4). Hierin komen archeologische indicatoren als aardewerkfragmenten, houtskool en fosfaatvlekken voor. Dit pakket betreft een oude woongrond. De lagen binnen dit pakket worden in de diepte minder humeus. Het meest humeus van pakket 1 is de top van het pakket (lagen 1A1-2 in Figuur 4) en de toplaag laag 1A1 is daarvan de meest humeuze laag. Het onderste deel van het pakket is minder humeus dan pakket 1 (lagen 1B1-2 in Figuur 4) en daarvan is diepst gelegen laag 1B2 de minst humeuze laag. Onder pakket 1, de oude woongrond, ligt een overwegend niet-humeus pakket (pakket 2; lagen 2A en verder). Dit pakket bestaat uit komafzettingen van lagen siltige klei die in de diepte overgaan in oeverafzettingen van lagen zandige klei. In de bovenste laag van dit pakket komen fosfaatvlekken voor.

Figuur 4: Kolom 2.

4.2. Sporen

Er zijn vier sporen aangetroffen, waarvan spoor 2 reeds bekend was uit het vooronderzoek (zie bijlagen 4 en 6). De sporen worden per werkput besproken.

4.2.1. Werkput 1

Het vlak ligt tussen 0,2 en 0,3 m onder het maaiveld (1,10 m +NAP), nog net in de A-horizont. Er zijn geen sporen aangetroffen. Tijdens de aanleg van de werkput zijn in totaal zes fragmenten

middeleeuws aardewerk gevonden (vondstnummer 1). Er was geen sprake van een vondstconcentratie; de vondsten lagen op verschillende hoogtes regelmatig verspreid.

4.2.2. Werkput 2

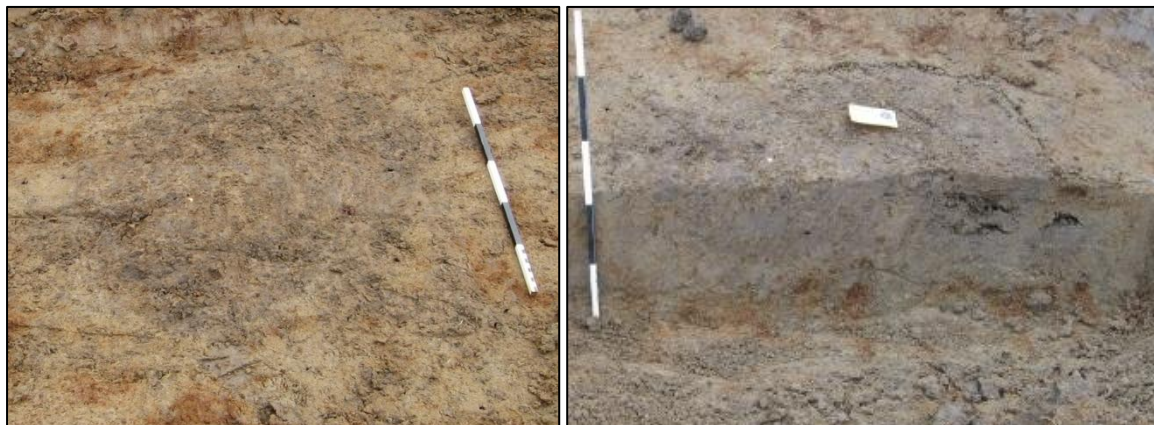
Ook in werkput 2 ligt het vlak op ca. 0,3 m –mv, net aan de onderkant van de A-horizont. Er is regelmatig verspreid een kleine hoeveelheid aardewerk uit de Middeleeuwen (vondstnummer 2) aangetroffen. In het noorden is een spoor (nummer 1) gedefinieerd dat qua vorm onregelmatig is en een omvang heeft van 150x45 cm. Op basis van de coupe gaat het om een sterk gebioturbeerde rest van een kuil. De kuil was in de coupe nog 28 cm diep.

4.2.3. Werkput 3

Het vlak ligt op 0,3 m –mv aan de onderkant van de A-horizont. Er zijn geen sporen en vondsten aangetroffen. In het oosten is gedeeltelijk de werkput van het vooronderzoek aangetroffen.

4.2.4. Werkput 4

Het vlak ligt op 0,8 m –mv in de ongestoorde bodem. Tijdens de aanleg van het vlak kwamen in de bouwvoor onregelmatig verspreide aardewerkscherven uit de Middeleeuwen tevoorschijn. Spoor 2, een kuil, is aangetroffen in het oostprofiel en had daar een diepte van 45 cm. In het oosten en zuiden van de werkput zijn twee ovale, grijze verkleuringen aangetroffen (sporen 3 en 4, figuur 5). Beide sporen zijn circa 15 cm diepe kuilen. In het vlak zijn de kuilen onregelmatig van vorm en hebben een omvang van ongeveer 70x55 cm. In spoor 4 is tijdens het uitnemen van het spoor een fragment Andenne aardewerk gevonden.

Figuur 5: Spoor 3 in het vlak (links) en in de coupe (rechts).

4.3. Vondsten

In het plangebied is aardewerk, natuursteen, dierlijk bot en bouw materiaal aangetroffen (zie bijlage 5). Het vondstmateriaal wordt hieronder per categorie behandeld.

4.3.1. Keramiek

Het onderzoek heeft 22 fragmenten aardewerk opgeleverd. Op één fragment Andenne aardewerk na is het aardewerk aangetroffen in de bouwvoor. Het Andenne aardewerk, dat geel geglazuurd is aan de buitenkant en niet nader gedateerd kan worden dan de Late Middeleeuwen, is afkomstig uit spoor 4.

Het aardewerk dat in de bouwvoor is aangetroffen, is zeer divers. Onder de 21 fragmenten bevinden zich grijsbakkend handgevormd, Andenne, kogelpot, Paffrath en Pingsdorf aardewerk. Het aardewerk kan worden gedateerd in de Late Middeleeuwen, op een fragment kogelpot en een fragment Pingsdorf aardewerk na die ook uit het einde van de Vroege Middeleeuwen zouden kunnen dateren.

4.3.2. Natuursteen

In de bouwvoor is een stuk natuursteen, mogelijk gneis, aangetroffen dat waarschijnlijk als dakpan kan worden geïnterpreteerd. De datering is niet bekend.

4.3.3. Dierlijk bot

In spoor 1 zijn twee fragmenten dierlijk bot aangetroffen, waarvan één mogelijk afkomstig is van een paard. Twee andere botfragmenten, een zeer gefragmenteerde kies van een schaap of geit en een botfragment dat mogelijk afkomstig is van een rund en mogelijk haksporen vertoont, zijn aangetroffen in de bouwvoor.

4.3.4. Bouwmateriaal

Uit de bouwvoor zijn vijf fragmenten rode baksteen verzameld die waarschijnlijk in de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd A gedateerd kunnen worden.

5. Conclusie

In opdracht van dhr. B.A. de Kok is op 19 oktober 2009 een archeologische begeleiding en opgraving uitgevoerd in verband met de geplande (her)ontwikkeling van het plangebied aan de Engelsestooft 18 in Wijk en Aalburg, gemeente Aalburg. Tijdens het onderzoek zijn de funderings sleuven voor een toekomstige bedrijfshal en de bouwput van een toekomstig woonhuis onderzocht. Hierbij zijn vier sporen aangetroffen die alle als kuil gedefinieerd kunnen worden. Uit één kuil is een fragment Andenne aardewerk uit de Late Middeleeuwen afkomstig en in een andere kuil is een geringe hoeveelheid botmateriaal van rund en schaap of geit aangetroffen. Het overige vondstmateriaal komt uit de bouwvoor en dateert uit de Late Middeleeuwen. De conclusie uit het proefsleuvenonderzoek, dat het plangebied waarschijnlijk deel uitmaakt van een laatmiddeleeuws erf, kan op basis van het huidige onderzoek gehandhaafd blijven. Het huis waar dit erf bij hoorde, bevindt zich niet in de onderzochte werkputten maar kan zich wel op het terrein van het bedrijf bevinden.

5.1. Beantwoording van de onderzoeksvragen

- *Is er sprake van één of meer behoudenswaardige vindplaatsen?*

In het plangebied is één vindplaats aangetroffen die waarschijnlijk een laatmiddeleeuws erf betreft.

- *Wat is de aard, omvang, kwaliteit en verloop van de archeologische sporen en sporenclusters?*

Binnen de onderzochte gebieden zijn vier sporen aangetroffen. Het gaat om vier kuilen waarvan de grootste in het vlak een omvang heeft van 150x45 cm en de kleinste een omvang van 45x45 cm. De sporen zijn tussen de 15 en 45 cm diep bewaard gebleven. In het bijzonder spoor 1 was zeer sterk gebioturbeerd.

- *Wat is de conservering en gaafheid van de vindplaats(-en)?*

Gezien de grotendeels intacte bodemopbouw, de diepte van de sporen en de goede toestand van het aardewerk kunnen de conservering en de gaafheid van de vindplaats als goed beschouwd worden.

- *Wat is de fasering van de vindplaats(-en)?*

Slechts één van de sporen heeft dateerbaar vondstmateriaal opgeleverd, namelijk een fragment Andenne aardewerk uit de Late Middeleeuwen. Op basis van het onderzoek zijn derhalve geen uitspraken te doen over een fasering binnen de vindplaats. Waarschijnlijk horen alle sporen bij één laatmiddeleeuws erf.

- *Wat is de datering van de archeologische vondsten en tot welke vondsttypen of vondstcategorieën behoren zij?*

In het plangebied zijn voornamelijk in de bouwvoor aardewerk, bouw materiaal, natuursteen en bot aangetroffen. In twee sporen zijn aardewerk en bot aangetroffen. De datering van de archeologische vondsten is waarschijnlijk in alle gevallen Late Middeleeuwen.

- *Uit welke periode dateren de eventuele sporen?*

De sporen dateren uit de Late Middeleeuwen.

- *Wat is de relatie met de omgeving?*

De aangetroffen sporen en vondstconcentraties maken deel uit van de vindplaats die als monument 3776 is geregistreerd en bevestigen de aanwezigheid van de oude woongrond. Vondsten uit de Romeinse tijd en de Vroege Middeleeuwen zijn echter niet gedaan.

- *Wanneer zijn de archeologische vindplaatsen als woonplaats in onbruik geraakt?*

De archeologische vindplaats is waarschijnlijk al in de Late Middeleeuwen, of mogelijk in het begin van de Nieuwe tijd, in onbruik geraakt. Vondsten jonger dan de Nieuwe tijd A zijn niet aangetroffen.

- *Hoe ziet de geologische en bodemkundige opbouw van het plangebied eruit ?*

De ondergrond van het plangebied bestaat uit zandige afzettingen van een stroomgordel met daarop komkleien. De top van het pakket komkleien is door intensieve bewoning omgewerkt tot een fosfaathoudende woongrond.

- *Wat is de geologische context van de aangetroffen archeologische resten?*

De archeologische resten zijn aangetroffen in komkleien.

- *Indien er grondsporen aanwezig zijn, op welk niveau worden deze zichtbaar?*

De sporen werden zichtbaar op de overgang van de woongrond naar de natuurlijke sedimenten.

- *Zijn er aanwijzingen voor spoorvervaging van de sporen in het plangebied? Zo ja, in welke mate?*

Er zijn aanwijzingen voor spoorvervaging in het plangebied. Spoor 1 is door ploegactiviteiten afgetopt. Bij de sporen in werkput 4 gaat het om de onderkanten van kuilen die niet alleen gebioturbeerd maar ook door ploegen afgetopt zijn.

- *Wat voegt het onderzoek toe aan onze kennis van de regio en die van Wijk en Aalburg in het bijzonder?*

Het onderzoek voegt, ten opzichte van de reeds uitgevoerde onderzoeken in het plangebied, niks wezenlijks toe aan de kennis van de regio of van Wijk en Aalburg in het bijzonder.

Literatuur en kaarten

ANWB, 2005: *ANWB Topografische Atlas Noord-Brabant 1:25000*, Den Haag.

Centraal College van Deskundigen, 2006: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 3.1, Gouda.

Hoven, E. & J. de Kramer, 2007: *Inventariserend Veldonderzoek, waarderende fase: Engelsestooft in Wijk en Aalburg, gemeente Aalburg*, Nijmegen (Becker & Van de Graaf rapport).

Hoven, E., 2009: *Programma van Eisen: Archeologische begeleiding en opgraving Wijk en Aalburg, Engelsestooft, gemeente Aalburg*, Noordwijk.

Moerman, S., 2006: *Inventariserend veldonderzoek, verkennende fase: Engelsestooft in Wijk en Aalburg, Gemeente Aalburg*, Katwijk (Becker & Van de Graaf rapport).

Lijst van afkortingen en begrippen

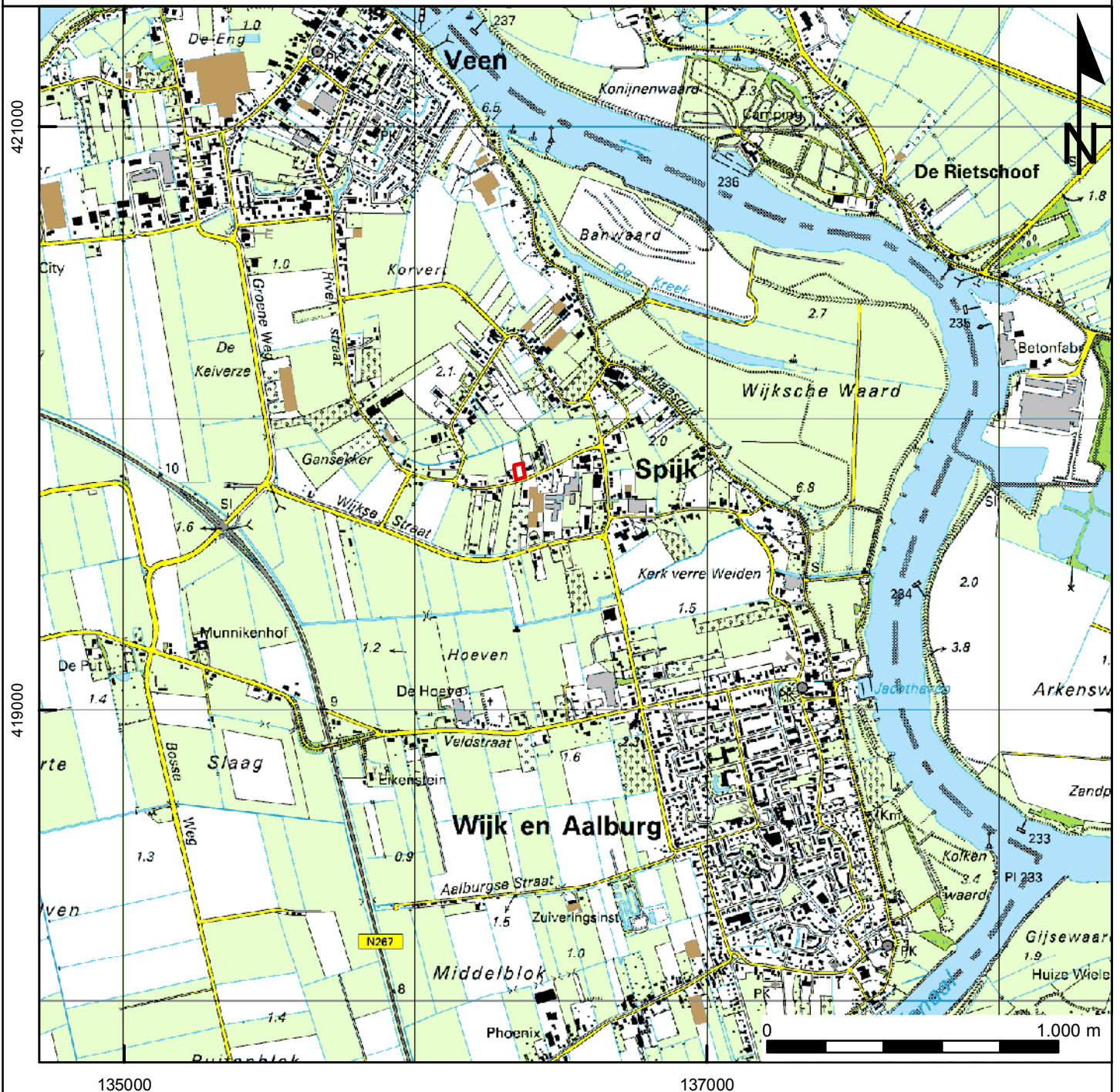
Afkortingen

Archis	Archeologisch Informatie Systeem
AMK	Archeologische Monumenten Kaart
GPS	<i>Global Positioning System</i>
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld (het landoppervlak)
NAP	Normaal Amsterdams Peil
PvA	Plan van Aanpak
PvE	Programma van Eisen
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Verklarende woordenlijst

antropogeen	door menselijke activiteit veroorzaakt of gemaakt
artefact	door de mens vervaardigd voorwerp
Edelmanboor	een handboor voor bodemonderzoek
eerdgrond	grond met een humushoudende minerale bovengrond van meer dan 50 cm, ontstaan door invloed van de mens, vaak gaat het om een esdek
esdek	dikke humeuze laag ontstaan door eeuwenlange bemesting; beschermt de oorspronkelijke bodem tegen ploegen en andere verstoringen
horizont	kenmerkende laag binnen de bodemvorming
humeus	organische stoffen bevattend; bestaande uit resten van planten en dieren in de bodem
leem	samenstelling van meer dan 50% silt, minder dan 50% zand en minder dan 25% klei
podzol	goed ontwikkelde bodem in gebieden met veel neerslag
silt	zeer fijn sediment met grootte 0,002-0,063 mm
slak	steenachtig afval van metaal- of aardewerkproductie
vaaggrond	grond zonder duidelijke tekenen van bodemvorming
zavel	grondsoort die tussen 8 en 25% klei (deeltjes kleiner dan 0,002 mm) bevat

Bijlage 1: Topografische kaart

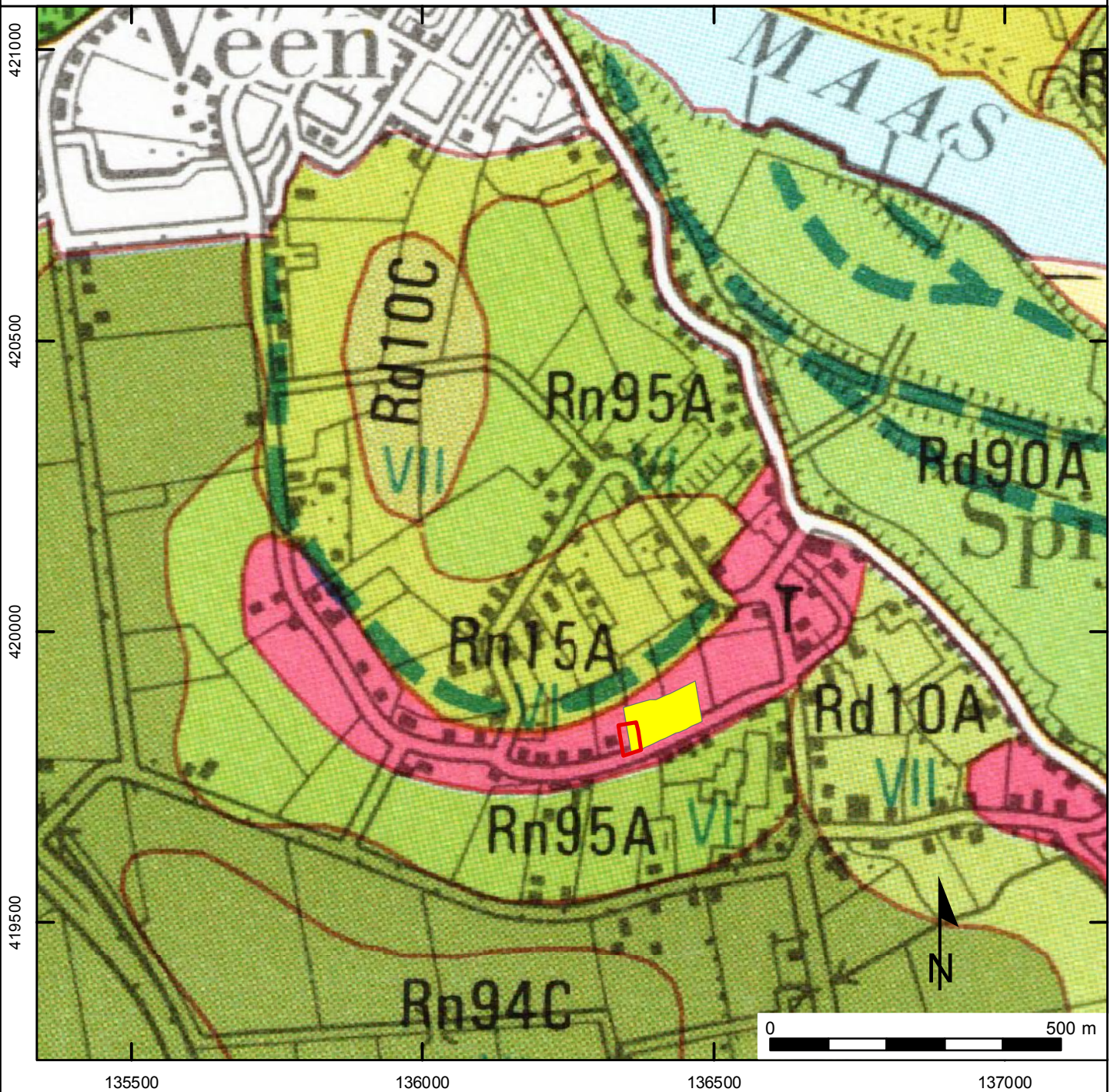

Legenda

 Plangebied

Bijlage 3: Bodemkaart

Bijlage: Bodemkaart

Projectnummer: 15230509
Projectnaam: Wijk en Aalburg, Engelsestoof

Legenda

Plangebied

Monumenten

- Terrein van archeologische betekenis
- Terrein van archeologische waarde
- Terrein van hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde
- Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

- T oude bewoningsplaats
- Rn95A zware zavel en lichte klei, profielverloop 5
- Rd90A zware zavel en lichte klei
- Rn15A lichte zavel, profielverloop 5
- Rn94C zware zavel en lichte klei, profielverloop 4
- Rd10C lichte zavel

Bijlage 4: Allesporenkaart

Bijlage 5: Vondstenlijst

Projectnummer:
15230509/37331
Projectnaam:
Wijk en Aalburg, Engelsestooft

Becker & Van de Graaf

VONDSTENLIJST

vondstnr.	datum	werkput	vlak	vak	spoor	vulling	segment	categorie	verzamelwijze	opmerking	volgnr.	codering (ABR)	baksel	vorm	Rand	Bodem	Wand	Gruis	aantal	kleur	plaats glazuur	verbrand	daterings code	opmerkingen
1	19-10-2009	1						KER	MAA	BOUWVOOR	1	KER	KGP	KGP	1		1		2	roze/wit			VMEC/LMEB	rand met ooraanzet
											2	KER	GRSH	GRSH			1		1				xxx	
											3	KER	PAFFRATH	PAFFRATH			1		1				LME	
											4	KER	PINGSDRF	PINGSDRF			1		1				VMED/LMEA	
											5	KER	ANDENNE	ANDENNE			2		2				LME	
2	19-10-2009	2						KER	MAA	BOUWVOOR	1	KER	KGP	KGP	1		1		2				LME	rand met platte rand
											2	KER	ANDENNE	ANDENNE			2		2				LME	
3	19-10-2009	2			1			ODB	TROFFEL		1	ODB	PAARD?	pootfragment					1				xxx	
											2	ODB	?	pootfragment					1				xxx	
4	19-10-2009	4		1				KER	MAA	BOUWVOOR	1	KER	GRSH	GRSH			1		1				LME	mogelijk dakpan
											2	KER	STGL	STGLKAN			5		5				LME	2 passend
											3	KER	ANDENNE	ANDENNE			1		1	ge	uit		LME	
											4	KER	ANDENNE	ANDENNE			2		2	ro			LME	
5	19-10-2009	4		2				KER	MAA	BOUWVOOR	1	KER	GRS	GRS		1			1				LMEB	bodemfragment met vinvoet
6	19-10-2009	4			4			KER	TROFFEL	VULLING SPOOR	1	KER	ANDENNE	ANDENNE			1		1	ge	uit		LME	
7	19-10-2009	2						BOUWMAT	MAA	BOUWVOOR, baksteen, uit VNR 2	1	BOUWMAT	rood	BAKSTEEN					5				LME/NTA	compleetheid 2%
8	19-10-2009	4		1				SXX	MAA	BOUWVOOR, uit VNR 4	1	SXX	gneis?	mogelijk dakpan					1			nee	xxx	bewerkt, 50x40x8 mm, 1 vlakke kant
9	19-10-2009	4		1				ODB	MAA	BOUWVOOR, uit VNR 4	1	ODB	SCHPGEIT	KIES					ca.20				xxx	samen één kies
10	19-10-2009	4		2				ODB	MAA	BOUWVOOR, uit VNR 5	1	ODB	RUND?	pootfragment					1				xxx	mogelijk haksporen

Bijlage 6: Sporenlijst

Projectnummer:
15230509/37331
Projectnaam:
Wijk en Aalburg, Engelsestoof

Becker & Van de Graaf

SPORENLIJST

spoor	datum	werkput	vlak	tekenve l	afmetingen vlak		vorm/ contour	vulling	seg	textuur	kleur	org	inluitsels (grootte/aantal etc.)	relatie	interpretatie	coupe (J/N)	NAP	opmerking
					lengte	breedte												
1	19-10-2009	2	1		150	45	onregelmatig			KZ2S2	DRBR	H2	HK6,KER6,RO6		kuil	J	95	
2	19-10-2009	4			45	45	onregelmatig			KZ1S3	LIGR	H1	BA6,HK6		kuil	J		oostwand
3	19-10-2009	4	1		70	58	onregelmatig			KZ3S1	LIGR	H1	RO6,GR6,PL6		kuil	J	78	
4	19-10-2009	4	1		70	53	onregelmatig			KZ1S1	LIGR/GN	H1	RO6,PL6		kuil	J	85	